

SPOLUPRÁCE? SPOLUPRÁCE!

aneb

Jak jsme o tom diskutovali

reflexe pracovní-diskusního semináře muzejních pedagogů

konaného v MZM 24. března 2014

Soňa Mertová

Úvod

Ač je v současnosti muzejní edukace v českých muzeích¹ již etablována a její význam je v obecné rovině pojmán jako přínosný, v její praktické realizaci je z mnoha stran podceňován či nedoceňován a potřeby tohoto oboru jsou mnohdy velmi málo saturovány. Jako jeden z nejpalčivějších problémů je pocíťována mnohde neexistující nebo jen nedostatečně naplňovaná mezioborová spolupráce muzejních pedagogů s kurátory (případně i dalšími muzejními profesemi, např. výstavaři), kterou chápeme jako jeden z podstatných předpokladů pro realizaci kvalitní muzejní edukace. Diskusní oborové setkání s názvem „*Spolupráce? Spolupráce!*“ chtělo právě na tyto problémy reagovat a zmapovat tak tuto oblast z pohledu muzejních pedagogů a především hledat možná řešení, východiska i vhodné postupy pro zlepšení a rozvoj stávajících podmínek. Nebylo příliš překvapující a neobvyklé, že se na seminář, konaný 24. března 2014 v Moravském zemském muzeu, přihlásily výhradně ženy, tedy dvacet muzejních pedagožek² a jedna kurátorka-archeoložka (jako živý příklad velmi dobré praxe), a to jak z muzeí malých, tak velkých, z muzeí, kde se mezioborové spolupráci daří výborně, ale kde je tomu i naopak. Akci společně připravilo oddělení muzeologie Ústavu archeologie a muzeologie FF MU Brno a Metodické centrum muzejní pedagogiky MZM³. Setkání moderovala a workshop vedla Lenka Mrázová (ÚAM FF MU). V rámci semináře zazněly i čtyři tematické příspěvky:

Jagošová Lucie (ÚAM FF MU):

Vymezení specifík profese muzejního pedagoga;

Mertová Soňa (MCMP):

Reflexe dotazníkového šetření na téma spolupráce muzejních pedagogů a kurátorů;

Reichel Jana (KVv PdF MU):

Kurátor versus pedagog v evropském prostoru galerií současného umění;

Pešková Jitka (Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích):

Reflexe dotazníkového šetření mezi odbornými zaměstnanci v Jihočeském muzeu.

¹ Pod pojmem muzea jsou zahrnuta i muzea umění a galerie; pro zjednodušení používáme pouze pojem muzejní edukace, ač je v českém prostředí ještě stále rozlišována edukace muzejní a galerijní. Chápeme však, že cíle jsou shodné.

² Všechny účastnice setkání jsou ve svých institucích muzejními pedagožkami, kromě toho mnohé z nich pracují ve funkcích kumulovaných jako: ředitelka muzea, lektorka, průvodkyně, propagační pracovnice, produkční, projektová manažerka, autorka výstav, pracovnice pro centralizaci sbírek. Kromě toho kurátorka-archeoložka, která muzejní edukaci a svůj podíl na její realizaci považuje za součást své práce v muzeu.

³ Jediným mužským účastníkem byl za organizující MCMP jeho vedoucí Tomáš Drobný, proto z hlediska gramatického dáme přednost mužskému rodu.

Tento text představuje témata, která byla na semináři otevřena a diskutována.⁴ Účastníci pracovali a diskutovali ve skupinách⁵ i společně a do diskuse vnesli své zkušenosti, poznatky, nápady a usilovně hledali rezervy ve své vlastní práci, kterými by mohli přispět ke zkvalitnění a rozšíření možností mezioborové spolupráce ve svých mateřských institucích.

TÉMATIZOVANÉ SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ SPOLEČNÉ DISKUSE A WORKSHOPU

Muzejní pedagog

- je **oborový odborník** s kompetencí **zprostředkovat edukační obsah muzea; profesionál**, kterému však mnohdy schází profesní sebevědomí; ten, který **dává ze sebe a skrze sebe**.

*(...ovládáme určité metody práce, to je to, co nás staví na úroveň odborníka, jen to musíme umět prodat... říct kurátorovi, jak vy chcete uchopit výstavu, protože vy máte metody...)
(...primárně spolupracuji já se sebou samým a mám něco, co ostatní nevědí...)⁶;*

- **kompetence, dovednosti**: vzdělání, flexibilita, otevřenost, pohotovost, komunikační schopnosti, empatie, všeobecný rozhled, schopnost pohroužení se do témat atd.;

- **problém profesní nevyjasněnosti** (nezařazení profese muzejní pedagog v katalogu prací), **kumulace** funkcí a pracovních činností, které ne vždy přímo souvisí s oblastí muzejní edukace, **vytíženost**;

- **neznalost potřeb kurátora**: je třeba formulovat/vysvětlit „**užitečnost**“ **muzejní edukace pro kurátora** – jak může být muzejní pedagog prospěšný kurátorovi a jeho oboru → v určitém smyslu „**prodává**“ **kurátorovu práci – kvalifikovaně ji zpřístupňuje neodborníkům**;

- přerod oborového odborníka v muzejního pedagoga – redukce kvantity i míry odbornosti zprostředkovaných informací:

(...protože jsem měla plnou hlavu odborných informací, které jsem měla problém redukovat, všechno bylo důležité...);

- garantuje **JAK?**.

Kurátor (okem muzejně-pedagogickým)

⁴ Průběh diskuse byl se souhlasem účastníků nahráván na diktafon a poté přepsán, přepis i nahrávka jsou uloženy v archivu MCMP. Text vychází z přepisu nahrávky diskuse.

⁵ Součástí semináře byl workshop, při kterém účastníci pracovali ve skupinách. Výsledky této aktivity jsou v textu také zpracovány.

⁶ Výroky účastníků jsou přesnými citacemi z nahrávky a v celém textu mají modrou barvu.

- **oborový odborník** – profesní uzavřenost – zaměřenost na obor/téma, **zanepřázdněnost**, vytíženost administrativní činností, **malá otevřenost** vůči dění v muzeu, která se netýká přímo jeho:

(...Kurátorů je méně ...ted' se jim to všechno kumuluje a já už jsem takový poslední, co ještě přijde a něco po nich chce...);

- pro potřeby edukace muzejního publika „deformovaný“ oborem (přílišná odbornost z pohledu návštěvníka je často problém);

- spolupráce není vždy jeho potřebou – **není týmový hráč** – **existují však mnohé výjimky!**;

- srovnání s postavením/rolí režiséra, který má při realizaci výstavy/expozice hlavní slovo – ale **chybí dovednosti/kompetence v oblasti prezentační** (do níž spadá i edukace);

- negativní vztah/postoj k edukaci – lze jej změnit? – jedna z cest: projevený zájem o obor ze strany muzejního pedagoga:

(...své kolegy se snažím vnímat, naslouchat jim a z těch jejich osobností si brát to dobré, co se dá dál nějak vytěžit pro práci...);

- jeho očekávání od práce v muzeu – kde se vidí, co předpokládá, že bude obsahem jeho pracovních kompetencí – počítá se svým podílem na vzniku a realizaci muzejní edukace?;

- možná určitá deformace trvající ještě od dob před listopadem 1989, projevující se i ve vztahu k současnému pojetí muzejní edukace;

- garantuje **CO?**.

Komunikace

- **muzejní pedagog → kurátor**: základní a nezbytná podmínka kvalitní mezioborové spolupráce: pro muzejního pedagoga potřeba **jasně a přesně formulovat cíle** → víme, co chceme → víme, s kým chceme/musíme spolupracovat → hledání způsobů/strategií vhodných pro komunikaci s konkrétním kurátorem → snaha „mluvit jejich řečí“ ↔ evaluace/reflexe způsobů komunikace MP směrem ke kurátorům, vedení muzea:

*(...Jestliže já mu nepředvedu, že jsem odborník, tak on se mnou ani nemůže spolupracovat, protože my si nebudeme rozumět...),
(...vybrat si vhodnou příležitost, kdy bude jisté, že na to bude slyšet...
... snažit se často mluvit s nimi individuálně...);*

- **absence komunikace**: riziko nepochopení ze strany muzejního pedagoga – co chtěl kurátor výstavou říci?;

- **muzejní pedagog → návštěvníci**: **míra odbornosti** zprostředkovaných informací → **vysoká odbornost** → úzká cílová skupina, pro zbytek **překážka** v porozumění → **určit míru odbornosti** →

kompetence MP → znalost tématu + oborové vzdělání + zkušenosti + znalost cílových skupin + intuice
+ „právo“ nevědět všechno:

*(...mnohdy je ten návštěvník rád, že tam není ten odborník, protože v momentě, kdy my pochopíme to téma, je jasné, že ho pochopí i ten návštěvník...),
(... samozřejmě není třeba znát to stejně jako kurátor, ale měl by člověk znát ten základ a nechat si od kolegy kurátora poradit...);*

- **muzejní pedagog → vedení muzea** – soustavná nutnost **ozřejmovat význam a přínos muzejní edukace** → **potřeba evaluace** (vyhodnocení dat získaných z různých zdrojů, různými způsoby: počet realizovaných programů, počet jejich účastníků, ohlasy pedagogů/návštěvníků, sebereflexe muzejního pedagoga, možnost supervize...).

Vedení muzea

- jeho postoj velice podstatný a zásadní pro postavení muzejní edukace v rámci muzea:

- **nevědomost/neznalost, co a k čemu muzejní edukace je** → nepochopení jejího významu → schází podpora mezioborové spolupráce:

(... u nás je na prvním místě badatelská činnost, vzdělávání je až na dalších pozicích...);

- **jasná představa**: znalost významu, přínosu a potřeb muzejní edukace, zájem o její kvalitní realizaci → požadavek na fungující mezioborovou spolupráci → aktivní zapojení kurátorů do procesu tvorby a realizace muzejní edukce → příležitost pro strategické plánování – edukační strategie muzea:

(... Když mě paní ředitelka brala, tak se ptala, jestli budu schopná, ochotná dělat edukaci);⁷

- **nejasná představa** – naděje na jistou míru otevřenosti:

(...My jsme slyšeli, že se prosadili ti muzejní pedagogové, kteří přišli do muzea se svým projektem, dali to řediteli na stůl a on byl najednou hrozně rád - no my to chceme dělat, ale on sám by to nevěděl, jak to bude chtít dělat...);

- vznik **pracovní pozice na základě edukační strategie** vypracované jako závěrečná práce na vysoké škole:

*(...tuto pozici jsem si vytvořila sama. Přišla jsem se vzdělávací strategií do muzea, předložila jsem, co bych tam chtěla dělat a pan ředitel mi to umožnil.),
(...svoji práci jsem získala na základě bakalářské práce...).*

⁷ Vyjádření přítomné kurátorky-archeoložky.

Muzeum - malé x velké

- **malé muzeum** = nízký počet zaměstnanců i malá profesní pestrost → nutnost přímé spolupráce → všichni musejí dělat všechno, je-li to třeba → potřeba zastupitelnosti muzejního pedagoga – více objektů, expozic, jeden muzejní pedagog → kurátoři mohou vést edukační programy, na jejichž vzniku se podíleli → pochopení pro význam edukační práce a ocenění její náročnosti:

(...v tom malém muzeu všichni dělají všechno a myslím, že je to obrovská výhoda toho, že my máme s těmi kurátory úzký kontakt...);

- **velké muzeum** = větší profesní pestrost i **složitější organizační struktura** (např. výstavní oddělení, které pracuje samostatně) → určitá míra odcizenosti, velké „vzdálenosti“ mezi lidmi:

(...byla jsem na záskok ve velkém muzeu a tam, kdybych umřela, tak mě najdou za týden...).

Spolupráce

- základ: respekt, komunikace, naslouchání;
- vymezit prostor vzájemné spolupráce - kde se mohou kurátor a muzejní pedagog potkat (např. spolupráce „na míru“ – znalost zájmů, zálib, osobnostních předpokladů kurátora – dle toho směřovat jeho činnosti v rámci spolupráce) → vzájemné obohacení, prospěch pro všechny strany;
- stanovení cílů, strategie, směry komunikačního toku, vymezení rolí, podpora vedení;
- potřeba soustavné zpětné vazby, reflexe, sebereflexe, evaluace:

(...kurátoři byli zvyklí na práci s veřejností, takže bylo důležité za nimi chodit a říkat: na tohle už jsem tady já, to už nemusíte dělat a pak tady tohle můžeme dělat společně);

- tým – všeobecný prospěch:

(...spolupráce funguje dobře, pokud se člověk do toho tématu ponoří, je-li od začátku členem realizačního týmu...).

ZÁVĚR

Věříme, že toto setkání bylo tím startovním na cestě vedoucí ke společnému diskusnímu stolu, u kterého se sejdou muzejní pedagogové jak s kurátory muzeí, tak s jejich řediteli. Mezioborová spolupráce je totiž nezbytným předpokladem k zajištění fungování celého spektra muzejních činností, edukaci nevyjímaje. Všem zúčastněným patří za jejich práci dík.